

#SUURPOMMITUKSET 1944

80 vuotta Helsingin ilmapuolustuksen strategisesta torjuntavoitosta

SA-KUVA

Raskas it-patteri ampuu Käpylän Taivaskalliolla.

Kun vihollinen torjuttiin taivaalta

Helmikuussa 1944 Neuvostoliitto yritti murtaa suomalaisten taistelutahdon.

Neuvostoliiton kaukotoimintailmavoimien (ADD) suurpommitusoperaatio kohdistui Turkuun, Kotkaan, Raaheen, Rovaniemelle, Ouluun ja erityisesti Helsinkiin, jonne vihollinen hyökkäsi kolmen yön aikana yhteensä yli kahdella tuhannella lentokoneella. Neuvostopommitajat pudottivat pääkaupunkiseudulle 16 500 pommia.

Suuresta hyökkäysvoimasta huolimatta vihollinen torjuttiin. Tehokkaan kaluston ja etukäteen suunnitellun ja harjoitellun sulkumunnan sekä harhautustoimien ansiosta vain joka kahdeskymmenes pommi putosi lopulta tiheästi asutulle kaupunkialueelle. Vain satakunta pommikoneita pääsi kaupungin keskustan ylle. Helsingin ilmapuolustusta johti Ilmatorjun-

Ilman ilmapuolustusta pommeja olisi pudonnut kaupunkiin yhdeksän metrin välein, kuolleita olisi ollut tuhansia.

tarykmentti 1 komentajanaan everstiluutnantti Pekka Jokipaltio. Rykmentissä oli yhteensä noin 4 500 sotilasta, lottaa ja sotilaspoukkaa. Pommitusten torjuntaan osallistui toistakymmentä raskasta ilmatorjuntapatteria ja saksalaisia yötoimintakykyisiä hävittäjiä sekä valonheitinpatteristo. Käytössä oli myös kaksi valvontatutkaa.

Neljä patteria oli varustettu tulenjohtotutkalla. Raskas ilmatorjuntatykistö ampui pommitusöinä runsaat 34 000 laukausta ja kevyt ilmatorjuntatykistö lähes 13 000 laukausta.

Helmikuun suurpommituksissa kuoli Helsingissä 146 ihmistä, 356 haavoittui. Ilman ilmapuolustusta pommeja olisi pudonnut kaupunkiin yhdeksän metrin välein, kuolleita olisi ollut tuhansia, ilmasodan asiantuntija eversti Ahti Lappi on arvioinut.

Ilmapuolustuksen torjuntavoitto säästi pääkaupungin suurtuholta.

Pommitusöistä on tuhat tarinaa, joista yksi on lauttasaarelaisen Henrik Wileniuksen. Hän oli äitinsä kanssa katsomassa Errol Flynnin tähdittämää elokuvaa Kluuvikadulla, kun viholliskoneet ilmestyivät Helsingin taivaalle.

SIVU 2

PÄÄKIRJOITUS

Juhlan, muistamisen ja kiitoksen aika

Tämä erikoisjulkaisu tekee kunniaa sotiemme veteraaneille ja koko sotasukupolvelle. Tuomme esiin haastateltuihin sodan kokeneiden tuntemuksia ajalta, jolloin itsenäisyytemme ja vapautemme olivat vakavasti uhattuina. Samalla haluamme peilata tulevaa Venäjän laittomasti aloittamaan sotaan Ukrainassa, ja siitä saatuihin kokemuksiin.

Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistyksellä on ollut ilo ja kunnia johtaa suunnitteluryhmää, joka ideoi vaikuttavan muistamisen sarjan 6., 11., 16., 24. ja 27.2.2024 veteraanien kunniaksi ja veteraanien perinnön siirtämiseksi nuoremmille sukupolville. Merkille pantavaa on

ollut saamamme pyyteetön tuki tapahtumien toteuttamiseksi. Arvostan sitä kovasti.

Suomen ilmapuolustuksen saavuttamaa strategista torjuntavoittoa Helsingin taivaalla helmikuussa 1944 ei ole aiemmin muistettu näin moninaisesti. Nyt siihen on erinomainen hetki, sillä joukossamme on vielä 2 000 veteraania, kansallissankaria. Heidän keski-ikänsä alkaa olla 99 vuotta. Nyt, jos koskaan, on juhlan, muistamisen ja kiitoksen aika!

Samalla tämä on näyttävä lähtölaukaus painopisteen siirtämiseksi veteraaniperinteen vaalimistyöhön. Kokonaisvastuu siirtyy hiljalleen Tammenlehvän perinneliitolle, joka

jatkaa veteraaniliittojen työtä valtakunnallisena veteraaniperinnejärjestönä.

Sydämellinen kiitos kaikille kumppaneillemme panoksestanne tämän julkaisun mahdollistamiseksi. Syntyi kova kattaus sotaveteraanista ja lotista aina tasavallan presidenttiin asti. Lämmin kiitos myös lehtemme taloudellisille tukijoille.

Mieluisia lukuhetkiä!

Vesa Sundqvist hallituksen puheenjohtaja Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistys

TASAVALLAN PRESIDENTIN TERVEHDYS

Siviiliväestön pommitukset ovat sodan synkeimpiä tekoja. Myös pohjoinen pieni maamme on saanut osansa tästä talvi- ja jatkosodan aikana. Neuvostoliitto aloitti 80 vuotta sitten suurpommitukset Helsinkiin. Tavoitteena oli murtaa kotirintaman taistelutahto.

Helsingin ilmapuolustus oli valmiina hädän hetkellä. Sotilaiden ja lottien lisäksi valmiudessa oli paljon vapaaehtoisia palokuntalaisia ja sairaanhoitajia. Puolustustaistelu oli kaikkien osuus suomalaisten varautumisesta ja kokonaisturvallisuuden huomioimisesta. Esimerkiksi väestönsuojelun osalta Helsingin kaupunki oli kehottanut taloyhtiöitä rakentamaan suojatiloja jo 1930-luvulla. Yhä tänä päivänä pääkaupunkimme saapuu ulkomaisia vieraita, jotka vakuuttuvat vahvasta väestönsuojeluosaamisestamme.

Sitkeä puolustustaistelu yhdisti, ei pelkästään helsinkiläisiä vaan myös koko Suomen kansaa. Kotirintaman yhtenäisyys ja rohkeus pelastivat pääkaupunkimme. Saamme olla kiitollisia kunniakansalaillemme, jotka uhrauksillaan takasivat meille vapauden ja turvallisen kotimaan. Pitäkäämme tätä muistoa yllä.

Sauli Niinistö

Tasavallan presidentti

SA-KUVA

SA-KUVA

- Rakkauskirjeitä pommisuojausta s. 2
- Puolustusministeri Häkkänen: "Kukaan ei ajatellut vain itseään" s. 5
- "Ilmapuolustuksemme on Euroopan huippua" s. 6
- Muistamisen sarjan tapahtumat helmikuussa 2024 s. 8

Lottahuone löytyy Olympiastadionilta.

Sinä yönä satoi rautaa

PETE SUHONEN

Kun Helsinkiin alkoi sataa pommeja, 8-vuotias Henrik Wilenius oli katsomassa Errol Flynnin elokuvaa. 15-vuotias Marjatta Jokinen luisteli Brahen kentällä. 19-vuotias Eila Rossi kiiruhti pommisuojaan Viikissä ja alkoi kirjoittaa.

TEKSTI Pete Suhonen

Poika pommisuojaista: ”En osannut pelätä”

Koko ikänsä Lauttasaaressa asunut **Henrik ”Henkka” Wilenius** muistaa vuoden 1944 helmikuun kuudennen päivän illan ikuisesti. Hän oli silloin 8-vuotias ja katsomassa supersankari **Errol Flynnin** tähdittämää leffaa teatteri Maximissa Kluuvikadulla.

Henkan suurin huoli ei suinkaan ollut neuvostopommittajien pelottava armada Helsingin taitaalla, vaan pommisuojaan ryntäämisen hötäkässä irronneen viimeisen maitohampaan kohtalo.

”Teatterin sisäpihalle oli pudonnut suutari. Hammas irtosi suusta, kun ihmiset panikoivat suojaan ja jäin jalkoihin. Olin halunnut löytää hampaan ja viedä sen tyynyäni alle, mutta äiti otti kraivelista ja sanoi, että nyt mennään. Itkuhan siitä tuli”, Henkka muistelee.

Elokuva *He kuolivat saappaat jalassa* keskeytettiin kolme kertaa ilmahälytyksen vuoksi, mutta se esitettiin loppuun asti. Kluuvikadulla, lähellä Kaisaniemenkatua, räjähti ensimmäisenä pommitusyönä kaksi pommia. Kotimatalla, aikaisin aamulla, ohitettiin Neuvostoliiton suurlähetystö Bulevardin ja Albertinkadun kulmassa. Se oli saanut täysosuman eikä sammutustöissä kiirehditty.

”Äidin kanssa käveltiin takaisin Lauttasaareen. Vaikka kaupunki paloi, hän oli rauhallinen. Äidillä oli hyvä käsitys siitä, miten pommitusten aikana pitää toimia. Hän oli vapaaehtoisena il-mavalvonnassa Puisto-patterissa Vattuniemessä.”

Neuvostoliitto pommitti Helsinkiä noin 50 kertaa toisen maailmansodan aikana. Pommisuojaat Lauttasaaressa olivat tulleet Wileniukselle tutuksi jo talvisodassa. Silloin perhe pakeni pommituksia puutalosta Isokaareltä Vattuniemen ruutikella-

riin, joka oli valmistunut Turkin sodassa vuonna 1885. Lopulta yli kilometrin matkasta luovuttiin, ja ilmahälytysten aikana tyydyttiin perunakellariin, joka sijaitsi pihamaan toisella puolella. Kun naapurin pienin poika hihkui ”hätytys, hätytys”, sitten menttiin.

”Ei siitä perunakellarista olisi ollut kuin sirpalesuojaksi. Heitettiin viltit perunasäkkien päälle ja odoteltiin. Lauttasaari oli hyvä paikka silloin. Tuntui, että saarella oli turvassa.”

Isokaari 10:een oli talvisotavuonna valmistunut kerrostalo. Wileniukset muuttivat puutalostaan pian taloon. Samalla suoja parani. Kellarissa oli suurehko suoja pitkille seinille asetettuine makuulavetteineen. Ani harva pystyi kuitenkaan nukkumaan pommitusten aikana. Lautta-patterin it-tykit jyskyttivät Myllykalliolla muutaman sadan metrin päässä.

”Äiti teki aina voileivät suojaan. Niitä nautittiin, laveteilla istuttiin ja pelattiin lautapelejä. Kun hälytys oli ohi, menttiin koteihin. Lautapeliä jatkettiin taas, kun uusi hälytys tuli.”

Kodinturvajoukot vahtivat, että asukkaat myös pysyivät pommisuojaissa. Kun vaara oli ohi, uteliaisuus kävi joskus liian suureksi. Henkka painui kerran, jos toisenkin, vanhemman veljensä kanssa viisikerroksisen talon ullakolle, ja sieltä tikapuita pitkin katolle asti. Se oli ehdottomasti kielletty leikki.

”Katselimme Helsingin keskustan suuntaan, jossa loimusi. En osannut oikein pelätä sotaa.”

Pommitusöiden jälkeisinä päivinä poikien taskut pullottivat tavallista enemmän, koska ne olivat täynnä pommisirpaleita. ”Kuka oli löytänyt isoimman, siitä kisailtiin”, Henkka muistaa.

Henrik Wilenius (s. 1936) palasi Isokaari 10:n pommisuojaan ovelle. Nykyään tilassa säilytetään polkupyöriä.

Erkki ja Eila saivat toisensa.

ANTTI MATILAISEN ARKISTO

Rakkauskirjeitä maan alta

19-vuotias **Eila Rossi** kirjoitti pommitusten aikana Vanhankaupungin–Viikin pommisuojaista tykistökapteeni **Erkki Matilaiselle** Rukajärvelle. Pari avioitui myöhemmin.

1. pommitusyö: ”Maanantaina päivällä 7.2.–44. Taas pommisuojaissa. Rakas Erkki! ... Olet varmasti kuullut, että täällä ovat herhiläiset pistäytyneet oikein joukolla. Radiossa sanoivat, että 200 konetta on yrittänyt tehdä vaikutusta meihin. 38 on nyt tähänastisten tietojen mukaan kuollut ja haavoittuneita sadoissa... Yö oltiin pommisuojaissa... Taivas oli koko yön punainen... Leikki kaukana.”

2. pommitusyö: ”Pommisuojaissa yöllä 16.2.–44. Oi rakas Erkki, näin paikallaan istuen, kun maailma jyllää, tulet Sinä vaaleanpunaisessa pilvessä luokseni...”

3. pommitusyö: ”Lauantai-ilta yli kello 21 pommisuojaissa. Erkki! Missäpä muualla enää kirjoittaisin sulle kirjeitä kuin täällä maan alla... Vaatteet, kaimmoiset pakattu päälle. Istun tässä lämpimässä heinälaatikossa nyt yksin.”

Tältä näytti Kaisaniemenkadulla, kun Marjatta Jokinen palasi kotiinsa ensimmäisen suurpommitusyön jälkeen.

”Lasit narskuivat kenkien alla”

Marjatta Jokinen (o.s. Taipale, kuvassa) oli 15-vuotias talvella 1944. Näin hän kertoo kahdesta ensimmäisestä pommitusyöstä.

”6. helmikuuta oli kaunis talvi-ilta ja päätin lähteä luistelemaan Brahen kentälle Kallion kaupungin-osaan. Olin päässyt juuri vauhtiin, kun taivaalle ilmestyi valopommeja. Oli valoisa kuin aurinkoisena kesäpäivänä, mutta hälytys sireenit soivat. Kaikki ryntäsivät pukukoppiin hakemaan kenkiään. En kuitenkaan tiennyt, mihin mennä tai missä pommisuoja oli, joten juoksin luistimet jalassa toisten perään ja päädyin Kaarlenkadun kalliosuojaan. Pommisuoja oli täynnä eikä kaikille ollut istumapaikkaa. Sain kuitenkin vaihdettua kengät jalkaani. Yö kului suojaissa. Aamulla viiden aikaan tuli ”vaara ohi” -merkki ja pääsimme ulos. Menin raitiovaunupysäkille odottamaan, kunnes joku sanoi, etteivät raitiovaunut kulje. Minun täytyi lähteä kävellen kotimatikalle toiselle puolen kaupunkia. Kaupunki oli hiljainen

MARJATTA JOKISEN ARKISTO

ja alakuloinen. Kaisaniemessä pommi oli osunut taloon ja ikkunalasit olivat sirpaleina kadulla. Lasit narskuivat kenkien alla. Matka tuntui pitkältä valotun yön jälkeen. Tunsin suurta pelkoa ja huolta siitä, oliko kotona tapahtunut vahinkoa. Helpotus oli suuri, kun näin kotitalon Iso-Roobertinkatu 33:ssa pystyssä.”

”16. helmikuuta menimme tyttökaverini kanssa elokuviin Savoyhin Kasarmikadulle. Katsoimme filmiä kaikessa rauhassa, kun hälytys sireenit alkoivat soida. Katsojat ajettiin pommisuojaan, joka oli saman talon kellarissa. Yritimme päästä ulos, mutta väestönsuojelija esti sen. Turhaan kerroimme, että asumme lähellä ja on kiire kotiin. Nuokuimme suojaissa koko pitkän yön, kunnes aamulla puoli kuuden aikaan tuli vaara ohi -merkki. Olimme lähdössä, kun vahtimestari ilmoitti, että filmi näytetään loppuun, jos on halukkaita katsojia. Ja mehän olimme. Kotiin ei enää ollutkaan kiirettä.”

ENSIMMÄINEN POMMITUSYÖ 6.–7.2.1944

●●●● SÄÄTILA: ENIMMILLÄN YHDEKSÄN ASTETTA PAKKASTA, KUUTAMO, MERELTÄ PINTASUMUA. LUMEN SYVYYS VIISI SENTTIÄ. ●●●● VALOT POIS KELLO 18.17. ILMAVAROITUS 18.49. ILMAHÄLYTYS 18.51. ●●●● POMMITUS ALKAA 19.23. HYÖKKÄYKSESSÄ 728 NEUVOSTOKONETTA, JOTKA PUDOTTAVAT 6991 POMMIA. NIISTÄ 331 PUTOAA KANTAKAUPUNKIIN TAI SEN LÄHISTÖLLE. POMMITUS PÄÄTTYY KELLO 4.57. ●●●● KUOLONUHREJA 103. TUHOUTUNEITA TALOJA 28, VAURIOITUNEITA RAKENNUKSIA 137.

Viikin pelloilta Westendiin

Pääkaupungin ilmapuolustuksen tarkoin suunniteltu tulitoiminta torjui vihollisen.

TEKSTI Pete Suhonen

Helsingin suurpommitusten aikaan ilmatorjunnasta vastasi neljä raskasta patteristoa, kevyt patteristo ja valonheitinpatteristo. Patteristoja johdettiin uudesta johtokeskuksesta "Tornista", joka sijaitsi Korkeavuorenkadun kalliosuojassa.

Pääkaupungin ilmatorjunta oli jaettu neljään sektoriin. Kaakkoissektorin johtopatterit "Rata" sijaitsi Santahaminan lentokentällä. Lounaissektorin johtopatterit "Puisto" oli Lauttasaaren Vattuniemessä ja luoteissektorin johtopatterit "Käpy" Käpylän raviradalla. Näillä johtopatterilla oli käytössään Saksasta ostetut tehokkaat 88-milliset ilmatorjuntakanuunat, tulenjohtokoneet ja radioluotaimet (tulenjohtotutkat).

Koillissektorin johtopatterit "Lato" sijaitsi Viikin pelloilla. Sen käytössä oli radioluotain, mutta huonompi tykki- ja tulenjohtokalusto.

Pääkaupungin ilmatorjunnan kalustona oli 79 raskasta ilmatorjuntatykkiä, 36 valonheittintä ja 18 kuulosuunninta. Lisäksi käytössä oli kevyitä 20- ja 40-millisiä tykkejä. Helsingin edustan saarilla Isosaarella, Melkisä ja Harmajalla oli 75- ja 76-millisiä

Everstiluutnantti Pekka Jokipalhtiä (kesäkuussa 1944 eversti) on kutsuttu Helsingin pelastajaksi.

tykkejä. Ensimmäisen pommitusyön jälkeen Helsinki sai tuekseen 12 saksalaista yötoimintakykyistä hävittäjää.

Koska ilmatorjuntamiehistä oli pulaa, toisen pommitusyön jälkeen, 19. helmikuuta, lukion poikien opetus keskeytettiin. Osa heistä liittyi mukaan pääkaupungin ilmatorjuntaan.

Kolmannen pommitusyön puolustusponnistuksiin osallistui 258 lukiolaispoikaa. Päätäväisen ja tarkasti suunnitellun torjuntatulen vaikutuksesta pääosa pommittajista kaarsi takaisin ennenaikaisesti ja pudotti pommit mereen, useimmiten jo Santahaminan tasalla. Ilmatorjunta käytti erityisiä "yötorjuntakranaatteja", joissa pieni määrä trotyyliä oli korvattu elektron-lastuilla,

ja ne räjähtivät tavallista kranaattia näyttävämmiin. Enimmillään, toisen pommitusyön aikana, ilmatorjunta ampui jopa 32 laukausta yhtä pommituslentoa kohden.

Avain torjuntaan oli ennakkovaroitus. Radiotiedustelu pyrki antamaan varoituksen jo, kun pommikoneet lähtivät kotikentiltään. Saksasta hankitut "Raija"-ilmavalvontatutkat havaitsivat lähestyvän pommikoneen jopa 120 kilometrin päästä. Johtopatterit pysyivät "Irja"-tulenjohtotutkien avulla avaamaan tarkan torjuntatulen pommikoneisiin äärietäisyydeltä. Muut raskaat patterit ampuivat sulkuja, joilla oli pelotusvaikutus.

Toisin kuin olisi voinut kuvitella, pääkaupungin puolustusta menestyksekkäästi johtanutta everstiluutnantti Pekka Jokipalhtiä ei palkittu ansioistaan Mannerheim-ristillä.

"Sellaisen hän olisi kyllä ansainnut", sotahistorioitsija Ahti Lappi sanoo.

Lukion poikien opetus keskeytettiin. Osa heistä liittyi mukaan ilmatorjuntaan.

15 RASKASTA ILMATORJUNTAPATTERIA

Helsingin ilmapuolustusjärjestelyt 26.2.1944

- It.R 1:n esikunta
- ▲ Torjuntakeskus "Torni"
- ☰ Kaukovalvontatutka "Raija" (Freya)
- ▼ Rannikkotyöstön patteri (it)
- ☒ Raskas it-patterit (75-88 mm)
- Kevyt it-jaos tai it-konekiväärijoukkue (20-40 mm)
- ☛ "Irja"-tulenjohtotutkalla (Würzburg Dora) varustettu it-patterit (75-88 mm)
- Valonheitin
- ☛ Jagdgeschwader 302 Einsatzkommando Helsinki

- LUOTEISSEKTORI, I/It.R 1**
Johtopatterit "Käpy", Käpylän ravirata
"Taivas", Taivaskallio
"Musta", Länsi-Musta
"Kaivo", Kaivopuisto (18.2. alkaen)
- LOUNAISSEKTORI, II/It.R 1**
Johtopatterit "Puisto", Lauttasaaren Ryssänkärki
"Lautta", Lauttasaaren Myllykallio
"Paja", Pajamäen Pajakukkula
"Länsi", Westend (Tapiola)
Lisäksi valespatterit Lauttasaaren Kotkavuorella.
- KOILLISSEKTORI, Rask.It.Psto 4**
Johtopatterit "Lato", Viikin pellot
"Kasa", Kasavuori (Roihuvuori)
"Hertta", Herttoniemi (25.2. alkaen)
"Pommi", Nordsjön kartanon lähellä (21.2. alkaen)
- KAAKKOISSEKTORI, Rask.It.Psto 1**
Johtopatterit "Rata", Santahaminan lentokenttä
"Itä", Degerö (Laajasalo)
"Santa", Santahaminan eteläkärki

Helsingiläinen erityispiirre: lotat aseissa

Suurpommitusten jälkeen Helsingin suojaksi perustettiin lottien 14. valonheitinpatterit.

TEKSTI Pete Suhonen

Lottien merkitys ilmapuolustukselle oli merkittävä. Lotat toimivat ennen kaikkea tähyistäjinä, mutta helsinkiläinen erityispiirre oli lottien aseistaminen, kun Suomen ilmapuolustuksen toimintaa tehostettiin keväällä 1944. Miespuolassa osa valonheitinpattereiden miehistöstä korvattiin lotilla. Kesän 1944 valonheittin-kurssilla koulutettiin noin 150 lottaa, joista muodostettiin 14. valonheitinpatterin ilmatorjuntarykmentti 1:een. Se oli ensimmäinen ja viimeinen naisista kokoonpantu, sotilaallisesti toimiva ja taisteluvastuuta kantamaan tarkoitettu perusyksikkö. Valonheitinlotat ja valonheittimet sijoitettiin Munkkiniemen, Kilon ja Leppävaaran suunnille.

Lottien aseistus nosti voimakkaita tunteita Lotta Svärd -järjestössä. Aiemmin esimerkiksi ylipäällikkö Mannerheimin kanta naisten

aseistamiskysymykseen oli ollut kielteinen. Hän sanoi odottavansa naisilta apua sairaanhoidossa, vaatteiden valmistuksessa, kodin ja konnun huoltamisessa sekä niiden lohduttamisessa, jotka ovat rakkaimpansa menettäneet. Valonheittin-kurssilla opeteltiin ampumaan, kun kurssia oli käyty kaksi viikkoa. Lottien henkilökohtaisena aseena oli italialainen Terni-kivääri, joka oli kevyt ja pienikokoinen ase.

Helsingin suurpommituksiin valonheitinlotat eivät ehtineet osallistua.

"Herne- tai hernesosekeittoa"

Valonheitinlottien muonahuolto järjestyi rykmentin keittiöstä tai itse tehden. Valonheittin-kurssilla Laajasalon Vartiosaarella ollut Pirkko Hiirle on muistellut työvuoroaan muonittajana. "Kaadoin vahingossa silakkalaatikon nurinpäin lattialle. Laitoin nopeasti ainekset takaisin vuokaan, parhaimman näköiset perunat päälle. Kovasti ruokaa keuhuttiin."

Useimmiten ruoka saatiin kuitenkin suoraan lautaselle. Lotta Anja Andersson muisti Lotta Svärdin puheenjohtaja Fanny Luukkosen vierailun Laajasaloon. Kunniavartion jälkeen "tarjoiltiin vehnäjauhokastiketta tavallisen ruisjauhokastikkeen sijasta."

Kilo 2 -heittin sijaitsi Hagalundin pellolla. Lotat majoittuivat parakeihin ja teltaan.

"Ruokailimme parakin pöydän ääressä. Ruoka tuotiin meille rykmentin keittiöstä, kun keittomahdollisuuksia ei ollut. Myös vesihuolto oli kuljetuksen varassa", Liisa Wartiovaara on muistellut. Ruoka tuotiin kuorma-autolla puo-

LOTTAMUSEON KOKOELMA

Valonheitinlotat asentavat kalustoa Helsingissä keväällä 1944. Lotat saivat uniformukseen sillahaalarit ja italialaista mallia olevat kypärät. Terni-kivääri on annettu lotille henkilökohtais- ta puolustautumista varten.

len päivän aikana ja samalla kuorma-autolla lotat pääsivät lomapäivinä kaupunkiin.

Annikki Hovila oli Kaarelassa Käärme-peite- nimellä tunnetun heittimen kuuntelija.

"Asuimme teltassa. Ruokavalio oli: joka toinen päivä hernekeittoa, joka toinen päivä hernesosekeittoa."

Ulkonuotiolla lotat saattoivat paistaa räiskäleitä. Lisäruokaa lotat saivat käydessään lomapäivinä kotonaan. Asemapaikkoihin saapui ruokapaketteja. Lotta Marja-Terttu Maijala toivoi esimerkiksi kotoa korvikkeen kanssa nautittavaksi voita, hiivaleipää, pullaa ja kakkua. Aselevon astuttua voimaan valonheitinlotat kotiutettiin syksyllä 1944.

KOE TÄMÄ
Lottahuone: Lottia ja Ilmatähystäjiä. Opastettu kierros 31.12.2024 asti. Olympiastadionin 8. krs. Liput: lippu.fi.

Helsingin keskustassa palaa 7.2.1944.

●●●● VIHOLLINEN MENETTÄÄ 13 POMMIKONETTA, JOISTA PUDOTUKSIA NELJÄ, KAKSI TEKEE PAKKOLASKUN JA SEITSEMÄN TUHOUTUU ONNETTOMUUKSISSA. ●●●● HELSINGIN SANOMAT 8. HELMIKUUTA: "VÄESTÖN KESKUUDESSA EI ILMENNYT MINKÄÄNLAISTA HERMOSTUMISTA."

Venäläiset rynnäköivät Lauttasaaren eteläkärjessä sijainnutta johtopatterin "Puistoa" vastaan kolmesti ensimmäisen pommitusyön aikana. Kuvassa patterin saksalainen tutka "Irja".

Komentajan testamentti

Tammikuussa kuollut kenraali (evp.) Jaakko Valtanen oli viimeinen sodan käynyt puolustusvoimain komentaja. Kun Helsingin pommitukset alkoivat, 18-vuotias Valtanen määrättiin sammutus- ja raivaustöihin.

TEKSTI Pertti Suominen

Talvisodan syttyessä neuvostoilmavoimat pommittivat Helsinkiä sodan ensimmäisenä päivänä. Monet kaupunkilaiset alkoivat hakeutua muualle sukulaisten ja tuttavien luo. Näin teki myös Jaakko Valtasen äiti kahden poikansa kanssa, ensin Turkuun, mistä oli tarkoitus jatkaa sukulaisten luo. Isä, majuri Viljo Valtanen jäi hoitamaan tehtäviään Merivoimien esikunnassa.

Turussa 14-vuotiaan Jaakon ja muun perheen tiet kuitenkin erosivat.

”Lapsuudenystäväni kertoi olevansa Turun Lohkon esikunnassa lähettinä. Päätin seurata esimerkkiä ja ilmoitin äidilleni jääväni Turkuun. Merisuojeluskunnan esikunnassa minut otettiin mielihyvin vastaan. Heinäkuuhun 1940 saakka jatkuneen vapaaehtoisen palveluksen aikana sain myös viesti- ja radiosähköttäkoulutusta.”

Jatkosodan alettua, heinäkuun alussa 1941, Valtanen hakeutui jälleen vapaaehtoisena palvelukseen.

”Olin Ahvenanmaalle sijoitetun rannikkoprikaatin uloimmissa tukikohdissa radiomiehenä. Syyskuussa meidät siirrettiin Karjalan kannakselle. Seivästön linnakkeella sain 16-vuotiaana korpraalina tulikasteeni.”

Valtanen kävi myös radioaliupseerikurssin ennen kuin hänet taas ”alaikäisenä” alikersanttina kotiutettiin. Kun Norssin lukuvuosi huhtikuussa 1942 päättyi, Valtanen kysyi Merivoimien esikunnasta uusia tehtäviä. Hänelle esitettiin kaksi kysymystä: osaatko saksaa ja tunnetko saksantaitoisia kavereita. Vastaukset olivat myöntäviä.

Vettä viistäen

”Toukokuun aurinkoisena aamuna meidät, kolme alikersanttia ja kaksi henkilökuntaan kuuluvaa, kuormattiin Malmilla Aeron Junkers 52 -koneeseen. Se lensi tutkakatveessa miltei vettä viistäen Tallinnaan. Ryhmämme perusti saksalaisten ilmailuavustajien kanssa ensin Narvaan ja sitten Kurkolan niemelle. Sieltä lähetimme ilma- ja merivalvontaviestejä valvonta-asemille Suomeen.”

Varsinaisen varusmiespalveluksen Valtanen aloitti huhtikuussa 1943 ”alikersanttilokkaana” Rysäkarin linnakkeella. Tammikuussa 1944 hänet komennettiin reserviupseerikurssille Merisotakouluun.

Kun Helsingin pommitukset alkoivat, kurssi määrättiin kaupungin palokunnan avuksi sammutus- ja raivaustöihin.

”Me tykistölinjalla olleet ilmoitautuimme toisena pommituspäivänä Keskuspaloasemalla palopäällikkö Valter Bergströmille. Hän tervehti meitä sotilaallisesti: ’Hyvää päivää, palomiehet’. Tästä tuli sitten kaveriporukalle sisäpiirin tunnussana. Pohjoisrannassa ollut kotiniin vaurioitui pommituksissa ja jouduin sitä suojaamaan 25 asteen pakkaselta.”

Upseerin uralle

Vanhakylänmaan linnakkeella palvellut Valtanen hyväksyttiin syyskuussa 1944 alkaneelle Merisotakoulun kadettikurssille.

”Upseerin ura oli lapsuuden kokemusteni, kodin perinnön ja suojeluskuntaharrastusteni takia

luonteva valinta. Olin syntynyt rannikkotykiin. Isäni kanssa en muista uravalinnasta puhuneeni.”

Alkuvaiheen miinanraivaustehtävien jälkeen Valtasen ura jatkui aina 1960-luvun alkuun saakka nuorelle upseerille tyypillisesti joukko-osastopalveluksessa ja sotakouluissa. Aikakauden olosuhteet olivat epävarmat ja muutkin vaihtoehdot kävivät mielessä. Urapäätös kuitenkin piti. Yleisesikuntaupseeriksi hän valmistui Sotakorkeakoulun kurssilta vuoden 1954 lopulla.

Jaakko Valtanen toimi pääesikunnan tiedotusosaston päällikkönä opiskelijaradikalismien vuosina 1960-luvun lopulla ja valtakunnallisten maanpuolustuskurssien johtajana 1970-luvulla, jolloin puolustusvoimiin kohdistui monia kansanvaltaisen ohjauksen vaatimuksia.

Valtasesta kouliutui puolustusvoimien yhteiskuntasuhteita vaaliva osallistuja ja vaikuttaja, jonka mielestä yleinen asevelvollisuus ajan mukaan muuttuneenakin on demokraattisen järjestelmämme ja puolustuksemme kulmakiviä.

”Maantieteellinen asemamme ja vähäinen väkilukumme asettavat omat ehtonsa puolustusjoukkojen määrälle. Turvallisuutemme tekijöitä ovat myös kansalaisten tuntuma vastuu puolustuksemme uskottavuudesta ja vahva puolustustahto. Molemmilla yleisellä asevelvollisuudella on suuri osuutensa.”

Turvallisuustavoite toteutunut

Jaakko Valtasen aika puolustusvoimain komentajana ajoittui 1980-lukuun, jota on kutsuttu maavoimien vuosikymmeneksi. Sodan ajan joukkomäärältään suurimman puolustushaaran kehittäminen oli painopiste, jonka määrärahoista oli jatkuvaa kiistaa. Samaan aikaan yhteiskunnan muutokset heijastuivat puolustusvoimiin ja aiheuttivat henkilöstö- ja koulutusjärjestelmiin muutostarpeita.

”Komentajana päätavoitteitani olivat materiaalisen valmiuden parantaminen, valmiustointojen kehittäminen, organisaatiouudistus ja henkilöstöjärjestelmän uudistamistyö. Materiaalisen valmiuden kehittämistä lukuun ottamatta olin tyytyväinen tuloksiin.”

Reserviin siirtymisen kynnyksellä Valtanen sanoi, ettei hänestä tule keinovalvontareserviläistä, vaan hän luulee löytävänsä tekemistä. Työtä keskustelijalle ja ajatusten herättäjälle on riittänyt viime vuosiin saakka.

Valtanen toi keskusteluun käsityksensä maanpuolustuksesta ja turvallisuuspolitiikasta, Natoa unohtamatta. Suomen tie Natoon oli lopulta yllyttävinkin nopea.

”Pienen maan tavoitteena on ennalta estää tilanteet, joissa voi joutua sotilaallisesti uhatuksi. Parhaiten tämä on saavutettavissa olemalla tiiviisti yhdessä niiden maiden kanssa, joihin olemme kulttuurimme, taloutemme ja demokratiamme arvojen puolesta sitoutuneet. Naton jäsenyydessä turvallisuustavoite on nyt toteutunut.”

Tammenlehväsukupolvi

Jaakko Valtanen oli viimeinen puolustusvoimien

Kenraali Jaakko Valtanen (9.2.1925–17.1.2024)

- Puolustusvoimain komentaja 1983–1990.
- Valmistui upseeriksi Merisotakoulun rannikkotykiinlinjalta kadettikurssinsa priimuksena 1946.
- Kokemusta sotatoimista jo talvisodan syttymisestä lähtien vapaaehtoisena suojeluskuntapoikana ja varusmiehenä.
- Taitavana sanankäyttäjänä Valtanen oli toivottu puhuja monissa tilaisuuksissa.

Alikersantit Inkerinmaalla Kurkolan viestitussasemalla 1942. Vasemmalta Ilkka Vähälä, väepeli Vilho Nurmi, Paavo Tiusanen ja Jaakko Valtanen.

B

KOE TÄMÄ

Pääkaupunkiseudun sotilaspoikien ja pikkulottien perinnekillan lippu luovutetaan Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistykselle **Käpylän Taivaskalliolla 11.2. klo 13.**

palveluksessa ollut veteraanien tammenlehvätunnusta asetakissaan kantanut upseeri. 2000-luvun alussa hän oli ensimmäisten joukossa ehdottamassa veteraanisukupolven perinteen siirtämistä tuleville sukupolville. Vuonna 2003 veteraanijärjestöt perustivat Tammenlehvän Perinneliiton, joka nyt perustajiensa toiminnan vähitellen päättyessä on ottamassa kokonaisvastuun perinneyhdistyksen toiminnasta.

Liiton työn tavoitteita ovat kansallisen yhteenkuuluvuuden ja maanpuolustustahdon ylläpitäminen. Niiden sisältöön ja merkitykseen Valtanen paneutui syvällisesti jo 1950-luvulla Sotakorkeakoulun diplomityössään ja 1960-lu-

vulla henkisen maanpuolustuksen järjestelyissä.

Veteraanivaikuttaja näki perinneyhdistyksen tulevaisuuden kohtalaisen hyvänä.

”Kansalaisten maanpuolustustahto on mitausten mukaan vahvaa. Yhteiskuntaa jakavan ääriajattelun vahvistuminen sen sijaan huolestuttaa, koska se hajottaa tärkeää yksituumaisuutta.”

Jaakko Valtasella oli myös perinneviesti luki-joille.

”On tärkeää, että pidämme kiinni yhtenäisyydestä ja veteraanisukupolvelle tärkeistä arvoista. Ja muistamme, että rauha, vapaus ja hyvinvointi kulkevat käsi kädessä.”

Haastattelu tehtiin syksyllä 2023.

Porthaninkadulla palaa 17.2.1944.

TOINEN POMMITUSYÖ 16.–17.2.1944

●●●● SÄÄTILA: ENIMMILLÄÄN YHDEKSÄN ASTETTA PAKKASTA, LUMEN SYVYYS 13 SENTTIÄ. ●●●● VALOT POIS KELLO 19.50. ILMAVAROITUS 19.58. ILMAHÄLYTYS 20.12. ●●●● 383 NEUVOSTOKONETTA PUDOTTAI 4 317 POMMIA. NIISTÄ 130 PUTOAA KANTAKAUPUNKIIN TAI SEN LÄHISTÖLLE. POMMITUS PÄÄTTYI KELLO 5.49.

”Kukaan ei ajatellut vain itseään”

Puolustusministeri Antti Häkkänen rinnastaa helmikuun 1944 ilmatorjuntavoiton Kannaksen torjuntavoittoon kesällä 1944.

TEKSTI Pete Suhonen

Eletään Ukrainan sodan 22. kuukautta, marraskuun loppua 2023. Venäjän hyökkäyssodan lainet näkyvät Suomenkin rajalla, jonne Venäjä on masinoinut turvapaikanhakijoita.

80 vuotta sitten uhkaidästä oli monta kokoluokkaa suurempi, kun Neuvostoliitto hyökkäsi ilmasta Helsinkiin tarkoituksenaan tuhota pääkaupunki.

Minkä esimerkin helmikuun 1944 ilmapuolustuksen torjuntavoitto ja sen lunastajat antavat, puolustusministeri Antti Häkkänen?

”Stalinin suunnitelmaan alistaa valtaansa koko itäinen Eurooppa kuului myös Suomen lyöminen ja valtaaminen. Tarkoitus oli tuhota terroripommituksin Suomen pääkaupunki ja valtion johtamisen edellytykset sekä demoralisoida väestö. Stalinin ajan rikollinen, siviileihin kohdistettu terroripommitus vaikuttaa olevan Ukrainan sodan perusteella edelleen Venäjän toimintatapa. Helsinkiin hyökkäsivät Neuvostoliiton kaukotoimintailmavoimat, jotka luotiin nimenomaan tehtävää varten. Suomen onneksi sodanjohto oli valmistautunut. Ilmatorjuntarykmentti 1, muiden Helsingin ilmapuolustusjoukkojen kanssa, torjui hyökkäyksen. Tosin valitettavasti ei vailla uhreja. Ilmapuolustuksen miehet ja naiset tuskin vielä silloin ymmärsivät, että taistelu Helsingistä oli ensimmäinen Suomen kohtalon ratkaisutaistelu. Tuhannet sotilaat, lotat, sotilaspojat, lottatyöt, poliisit ja palomiehet uhmasivat suurinta Suomea vastaan tehtyä ilmahyökkäystä. Oman turvallisuuden tai mukavuuden perään ei kysely. Ilmatorjuntavoitosta on paikallaan nostaa esiin samat asiat kuin kesän 1944 Karjalan kannaksen torjuntataisteluista. Lähes ylivoimaisen ja musertavalta vaikuttavan paineen alla kukaan ei ajatellut vain itseään. Tämä on hieno esimerkki epäitsekyydestä ja siitä, miten suomalaiset olivat valmiita asettamaan maan ja kansan itsensä edelle.”

Huolimatta pitkästä rauhan ajasta, muiden maiden esimerkeistä ja Suomen varautumisesta koskevasta arvostelusta olemme systemaattisesti kehittäneet puolustusvoimiamme ja pitäneet kiinni yleisestä asevelvollisuudesta. Mistä tämä kertoo?

Keiden viisautta on kiittäminen?

”Se kertoo ensisijaisesti Suomen ja sen kansan vuosisataisista kokemuksista suuren, arvaamattoman ja ajoittain vihamielisen suurvallan naapurissa. Suomi ja suomalaiset ovat usein ilman omaa vaikutustaan joutuneet naapureidensa vihanpidon näyttämöksi. Tämä on muokannut mielenmaisemaamme sellaiseksi, että puolustuksesta on pidettävä huoli. Se ei ollut helppoa kylmän sodan ja suomettumisen aikana. Ulospäin oli vakuuteltava ystävällisiä suhteita Neuvostoliittoon, mutta samalla hiottiin suunnitelmia sen hyökkäyksen torjumiseksi. Tämä puolueettomuuspolitiikka myös edesauttoi puolustuskyvyn ylläpidossa ja kehittämisessä. Kun sotilaallista yhteistyötä ei lännen kanssa voitu ja idän suuntaan haluttu tehdä, oli Puolustusvoimien kehittäminen ainoa tapa osoittaa puolustusvalmiutta. Asevelvollisuus perustuu maanpuolustustahtoon ja koko kansan osallistamiseen, mutta myös laskennallisiin perusteisiin. Suomen laaja maa-alue ja pitkä raja vaativat tietyn määrän joukkoja ollakseen uskottava. Määrä on niin suuri, että väestöpohjallamme emme kykenisi sellaista rekrytoimaan – puhumattakaan siitä, että valtion talous kestäisi sen ylläpitämistä ammattiperusteisesti. Kylmän sodan päättymisen jälkeen moni Euroopan maa ajoi puolustuksensa minimitasolle. Useimmat näin tehneet valtiot olivat Naton jäseniä tai kaukana potentiaalisista konfliktialueista – jopa molempia. Suomi ei ollut kumpaakaan. Sotaväkeä oli ylläpidettävä ja kehitettävä. Välttämättömyyden hyveestä on kiittäminen poliittista johtoaamme, ja ennen kaikkea kylmän sodan jälkeistä sotilasjohtoaamme, joka ei kadottanut fokustaan ja kamppaili resurssien

Puolustusministeri Antti Häkkänen ukki oli sotaveteraani ja mummi rintamalotta.

ja kehittämisen puolesta.”

Kuinka paljon Nato-jäsenyys rauhoittaa puolustusministeriössä?

”Kyllä se rauhoittaa. Olemme siellä, mihin kuulumme. Varoisin kuitenkin antamasta kuvaa, että ”Nato hoitaa Suomen puolustuksen ja voimme kohdistaa voimavaramme muualle”. Eurooppalaisittain olemme asevoimien koon ja suorituskyvyn mittarilla isohko jäsenmaa. Tämä edellyttää jatkuvaa panostusta puolustukseen ja vähintään nykytasosta puolustusbudjettia. Nato laskee Suomen varaan paljon. Emme halua olla turvallisuuden kuluttaja, vaan sen tuottaja.”

Kuinka arvioitte Venäjän reaktioita Suomen Nato-jäsenyyteen tähän asti nähdyn perusteella?

”Toistaiseksi Venäjän reaktiot ovat olleet odotetun kaltaisia. Siellä on ilmeisesti hyväksytty tapahtuneet tosiasiat.”

Mikä Puolustusvoimien tulevaisuuden hanke on erityisen tärkeä Suomen puolustuskyvylle?

”

Sotilasjohtomme kamppaili resurssien ja kehittämisen puolesta.

VALTIONEUVOSTON KUVA/PANKKI

”Haluamme olla iskukykyinen, moderni ja tehokas asevoima myös tulevaisuudessa. Tämä edellyttää tasapainoista ja jatkuvaa kehittämissuorityötä. Olemme panostaneet meri- ja ilmapuolustukseen viime vuosina. Nämä osa-alueet ovat muutaman vuoden päästä erittäin hyvässä mallissa. Maavoimiemme suorituskyky on hyvä, mutta suuret kalustomäärät alkavat ikääntyä. On välttämätöntä suunnitella poistuvan kaluston korvaaminen ja rakentaa uuden sodankuvan mukaiset suorituskyvyt.”

Olette reservin luutnantti. Mikä oli oman armeijauranne miehuus hetki?

”Ensimmäisissä kertausharjoituksissa havaitsin, kuinka isänmaallista väkeä me suomalaiset olemme. Eri ammateista ja taustoista tulevat tavalliset suomalaiset ovat päättäväisiä kotimaamme puolustamisessa.”

Sotiemme veteraanit ovat poistumassa joukosta, siirrymme perinneajasta. Veteraanisukupolvella on ollut suuri merkitys kansalaisten korkeaan maanpuolustustahtoon. Miten veteraaniperinnettä tulee vaalia ja mikä on puolustusministeriön rooli?

”Veteraanijärjestöjen muuttuminen organisaatioiksi, jotka tekevät perinnettä on oikea suunta, koska veteraanien määrän väheneminen muuttaa tehtäväkuvaa. Aiemmin veteraanijärjestöt edistivät veteraanien sosioekonomista asemaa ja tarjosivat kehykset veteraanityölle. Veteraanijärjestöjen suunnitelmien mukaan ne purkautuvat ja siirtävät Tammenlehvän Perinnettöille vastuun perinnettä. Olennaista on, että veteraaniperinteen vaalimiseen riittää resursseja. Veteraanien perinnön vaikutus vahvaan maanpuolustustahtoon on kiistatonta. Jotta tätä ei menetetä, olisi veteraanien kokemukset ja historia esitettävä elävällä tavalla nuorisollemme. Tämä vaatii panostusta koulujen opetukseen, mutta perinnejärjestöillä on tärkeä merkitys. Kun entistä harvemmalla on henkilökohtainen yhteys veteraaneihin, lottiin tai sotiemme aikana eläneisiin, olisi tärkeää, että sotakokemukset – yksilötasolla – kyetään välittämään tuleville polville. Sodan käyneiden kokemukset ovat vaarassa unohtua, kun veteraaneja on entistä vähemmän. Maanpuolustustahtoon kannalta veteraanisukupolven valinnat, eettiset pohdinnat ja epäitsekkyys ovat olennaisia tekijöitä. Näitä nuoret pohtivat ja niistä muodostuu lopulta maanpuolustustahtoa. Puolustusministeriöllä ja Puolustusvoimilla on roolinsa veteraaniperinnön jatkamisessa. Varusmieskoulutukseen on sisällytetty sotiemme historiaa ja veteraanien kokemuksia. Ministeriö voi tukea yleistä tietoisuuden lisäämistä poikkihallinnollisen yhteistyön ja lainsäädäntötyön muodoissa.”

Onko jokin kohtaaminen sotaveteraanien tai lottien kanssa jäänyt erityisesti mieleen?

”Ukkini oli sotaveteraani ja mummi rintamalotta. Ukin hautajaisissa toiset rintamaveteraanit lauloivat Veteraanin iltahuudon, kun nuorena poikana kannoin sodan käyneen miehen arkkua.

Tuollainen jää jokaiseen soluun eliniäksi. Isänmaallisuus ja sodan sukupolvien uhrauksien muistaminen ovat myös nykyaikamme turvallisuuden perusta.”

SA-KUVA

Santahaminassa sijaitti kaksi raskasta ilmatorjuntapatteria. Kuvassa 66. raskaan it-patterin upseereita ja aliupseereita lokakuussa 1944.

●●●● KUOLONUHREJA 25. TUHOUTUNEITA TALOJA 22, VAURIOITUNEITA RAKENNUKSIA 53. ●●●● VIHOLLINEN MENETTÄÄ VIISI POMMIKONETTA ALASAMMUTTUNA. KOLME KONETTA TUHOUTUU ONNETTOMUUKSISSA. ●●●● HELSINGIN SANOMAT 18. HELMIKUUTA.: ”YLI 400 VIHOLLISKONETTA POMMITTI HELSINKIÄ – HELSINGIN POMMITUS OLI SELVÄ TERRORIHYÖKKÄYS.”

Tulta putkesta. Ilmatorjuntaohjusjärjestelmä NASAMS II FIN.

E KOE TÄMÄ

ITO12, NASAMS II FIN -ilmatorjuntaohjusjärjestelmä sekä maalinosoitustutka MOS-TKA87M. Esillä 16.2. klo 16-20 ravintola Blue Peterin edustalla Vattuniemen puistotie 1.

Lockheed Martin F-35 Lightning II on häivehävittäjä.

Ilma- ja merivoimat tukena

Ilmavoimien F-35 lisää suorituskykyä

■ Suomi hankkii 64 yhdysvaltalaisista F-35-monitoimihävittäjää, jotka tuovat merkittävää suorituskykyä ja parantavat ilmapuolustuksen ennaltaehkäisykykyä. Hävittäjien on määrä saapua Suomeen vuonna 2026. Ne korvaavat Hornetin hävittäjäennostoissa vuodesta 2028 alkaen. Lentäjät koulutetaan Yhdysvalloissa.

Merivoimille tarkempi Block 2 -ohjus

■ Merivoimien seitsemän poistuvaa alusta korvataan neljällä Pohjanmaa-luokan korvetilla vuoteen 2027 mennessä. Alusten ilmatorjuntaohjus on Yhdysvaltain käyttämä ESSM Block 2, jonka myötä osumatarkuus ja torjuntaetäisyys paranevat. Uusi ohjus on merkittävä koko ilmapuolustuksen kannalta. Pohjanmaa-luokan torjuntakyky on maailman kärkeä.

Suomi on vahva taivaalla

”Ilmapuolustuksemme on Euroopan huippua”, ilmatorjunnan tarkastaja, eversti **Mano-Mikael Nokelainen** sanoo.

TEKSTI Pete Suhonen

Toisen maailmansodan aikana Helsinkiä puolustettiin linnoitetuista asemista. Nykyään ilmatorjunta on liikkuvaa ja perustuu kaikkien puolustushaarojen, ilma-, meri- ja maavoimien, yhteistoimintaan.

”Ilmapuolustuksemme on tällä hetkellä Euroopan huippua. Sitä on kehitetty systemaattisesti vuoden 1944 torjuntavoitosta alkaen”, ilmatorjunnan tarkastaja, eversti **Mano-Mikael Nokelainen** sanoo. Se on kansakunnan onni, sillä Ukrainan

sodassa ilmatorjunnan osuus on korostunut. Mullistus turvallisuusympäristössä on muuttanut vain vähän ilmatorjunnan pelikirjaa, vaikka valmiudellista kykyä nopeisiin tilanteen muutoksiin onkin Nokelaisen mukaan tehostettu.

”Myös Nato-jäsenenä Suomen puolustus perustuu edelleen kansalliseen omaan suorituskykyyn, vaikka Nato tuokin lisätukea tarpeen vaatiessa.”

Daavidin linko tulee

Ilmapuolustuksen lähitorjunnasta vastaavat, toimintavarmat tykkijärjestelmät elävät Ukrainassa uutta kukoistustaan. Suomella on käytössään ilmatorjuntakanuunoita ja ilmatorjuntapanssarivaunuja. Ukrainassa tykit ovat torjuneet menestyksellisesti ja kustannustehokkaasti esimerkiksi lennokkiuhkaa. Tykkikantamaa korkeammalla ja pitemmällä turvaututaan ohjusjärjestelmiin, joita Suomella on peräti viisi. Keskeisin on nor-

jalainen NASAMS II. Useamman järjestelmän etuna on, ettei vihollinen pysty yhdellä keinolla lamauttamaan koko ilmapuolustusjärjestelmää.

Suomen ilmatorjunnan haaste on ollut korkeatorjunta, joka on hävittäjien tehtävä. Pian asetelma muuttuu. Vastaastetun pitkän kantaman, israelilaisen ohjusjärjestelmä David's Slingin myötä ilmatorjunta pystyy vastaamaan ilmauhkaan myös korkealla lentäviin maaleihin. Nato-yhteensopiva korkeatorjuntaohjusjärjestelmä tulee osaksi ilmapuolustusta 2020-luvun lopulla.

”Silloin Suomella on valmius ilmatorjuntaan kaikilla korkeuksilla”, Nokelainen sanoo.

David's Sling paikantaa maalin maassa olevalla tutkalla ja tuhoaa kohteen raketipolttainetta käytävällä ohjuksella, joka on varustettu tutkalla ja kineettisellä taistelukärjellä. David's Slingin myötä hävittäjätorjunta vapautuu muihin tarpeisiin.

Suomi on suuri

Suomen suuri pinta-ala pakottaa ilmatorjunnan painopistevalintoihin. Apuna ovat liikkuvat suorituskyvyt.

”Ilmatorjunta on aika stabiili. Se on tiettyssä paikassa ja siirtäminen vaatii aikaa. Hävittäjät taas lentävät minuuttiluokassa halki Suomen. Yhteiskunnan kriittiset kohteet suojataan aina”, Nokelainen kuva.

Ukrainan sodasta hän nostaa esiin kolme opetusta Suomelle.

”Tärkeintä on, ettei vihollinen saa ilmaherruutta. Lisäksi meidän on vahvistettava lennokkien torjuntakykyä. Lennokkeja käytetään massamaisesti eri korkeusalueilla tiedusteluun, maalittamiseen ja vaikuttamiseen. Meidän tulee myös kehittää ilmasuojelukykyä, johon kuuluvat myös salaaminen ja harhauttaminen. Ukraina on onnistunut tässä hyvin.”

”Nykysukupolvet soveltuvat lennokkisotaan”

Ukrainassa lennokit ovat nousseet sotakoneiksi, joiden käytölle vain mielikuvitus on rajana. Esimerkiksi informaatioodankäynnissä droneilla on kuvattu ja jaettu videomateriaalia onnistuneista iskuista.

”Näin vaikutetaan kansalaisiin, ulkomaiseen yleisöön kuin viholliseenkin. Lennokkeja on hyödynnetty myös epäiltyjen sotarikosten dokumentointiin, millä lisätään oman toiminnan oikeutusta”, Uudenmaan jääkäripataljoonan komentaja, everstilutnantti **Annukka Ylivaara** sanoo.

Suomella on käytössään erilaisia ja -kokoisia miehittämättömiä lentolaitteita. Mikrolennokkia on luonnehdittu lähes kiikarin tapaiseksi, joukon yleiseksi välineeksi. Sen käyttöön ei ole perustettu erillisiä joukkoja, vaan lennokit ovat osana joukon toimintaa kaikissa maavoimien aselajeissa tulevaisuudessa. Ne soveltuvat tiedusteluun, valvontaan ja maalinosoitukseen.

Lennokit kytetään suuntaamaan nopeasti alueille, joille on vaikea muutoin päästä tai on epäedullista suunnata joukkoja korkean tappioriskin vuoksi.

”Ukrainan sodassa lennokkien avulla

Kuinka suojautua lennokilta?

Visuaaliselta tähytykseltä ja tiedustelulta suojautumisen lisäksi on huomioitava sähkömagneettinen spektri. Esimerkiksi jäljet kylmässä, lumisessa maastossa voivat olla näkyvissä lämpötähtymällä, vaikka visuaalisesti niitä ei valkoisesta lumesta havaitaisikaan. Lämpösäteileviä jälkiä seuraamalla voidaankin löytää rakennukseen tai metsään piiloutunut taistelija tai

joukko. Siksi ei ole samantekevää, mitä reittejä pitkin joukot liikkuvat. Kun sotilas havaitsee lennokin, tulee pysähtyä ja pyrkiä suojautumaan puun tai muun suojan alle. Koska liike paljastaa, avoimessa maastossa karkuun juokseminen ei kannata. Jos lennokki tunnistetaan vihollisen lennokiksi, sitä vastaan valmistaudutaan ilma-ammuntaan.

Annukka Ylivaara on Suomen ensimmäinen nainen pataljoonan komentajana maavoimissa.

on ohjattu epäsuoraa tulta kohteeseen jopa minuuteissa maalihavainnosta”, Ylivaara kuva.

Lennokkeja käytetään myös havainnoimaan omaa toimintaa. Havaintojen perusteella parannetaan passiivisia ilmasuojelutoimenpiteitä, esimerkiksi hajauttamista tai naamiointia.

Silmäkäsikoordinaatiota

Uudenmaan jääkäripataljoonassa mikrolennokkikoulutus aloitettiin tulenjohto- ja panssarintorjuntatehtäviin koulutettavista varusmiehistä syksyllä 2023. Peruskoulutus kesti viikon.

Koulutukseen valitun yhdysvaltalaisen Parrot-mikrolennokin avulla parannetaan joukkojen välitöntä tiedonhankintakykyä olosuhteista riippumatta. Parrot on käyttövalmis alle minuutissa. Sen maksimilentoaika on 32 minuuttia, lentonopeus 15 metriä sekunnissa ja lentomatka 5 kilometriä.

Tänä vuonna koulutus laajenee myös muissa koulutushaaroissa ja aselajeissa palveleviin varusmiehiin, jotka soveltuvuutensa perusteella valikoituvat lennättäjiksi. Hyvältä lennättäjältä edellytetään avaruudellisen hahmot-

” Lennokkeja on hyödynnetty myös sotarikosten dokumentointiin.

tamisen sekä hyvän silmäkäsikoordinaation lisäksi myös paineensieto- ja yhteistoimintakykyä.

Nykypäivän varusmiehillä on Ylivaaran mielestä aiempia sukupolvia paremmat tekniset tiedot ja taidot. Mahdollisuus hyödyntää ja kehittää omaa teknistä osaamistaan on yksi koulutuksen vetovoimatekijä.

”Myös havainnot Ukrainan sodasta ja lennokkien käytettävyydestä taistelukentältä ovat lisänneet kiinnostusta.”

Lisäksi monella varusmiehellä on kokemuksia kaupallisten lennokkien käytöstä ja jopa harrastuspohjaa.

Suomisen Ollina tunnettu näyttelijä Lasse Pöysti sai tulikasteensa 17-vuotiaana sotilaspoikana Taivaskallion patterilla 26.2.1944.

**KOLMAS
POMMITUSYÖ
26.-27.2.1944**

●●●● SÄÄTILA: 15 ASTETTA PAKKASTA, LUMEN SYVYYS 13 SENTTIÄ ●●●● VALOT POIS KELLO 18.15. ILMAVAROITUS 18.31. ILMAHÄLYTYS 18.45. ●●●● POMMITUS ALKAA 19.08. 896 NEUVOSTOKONETTA PUDOTTAI 5 182 POMMIA. NIISTÄ 338 PUTOAA KANTAKAUPUNKIIN TAI SEN LÄHISTÖLLE. POMMITUS PÄÄTTYI KELLO 6.30. ●●●● KUOLONUHREJA 18. TUHOUTUNEITA TALOJA 59, VAURIOITUNEITA RAKENNUKSIA 135.

Pitkäsen mukaan väestönsuojelu on Suomen lippulaivoja, mutta hälytysjärjestelmää ja suojien kuntoa pitää kohentaa.

”Väestönsuojassa ei ole cateringia”

”Vastuu varautumisesta on aina kansalaisen”, Helsingin kaupungin pelastuskomentaja Jani Pitkänen muistuttaa.

TEKSTI ja KUVA Pete Suhonen

Pelastuskomentaja **Jani Pitkäsen** perheellä on kolmen vuorokauden kotivara. Lihaa ja marjoja pakastimessa, kaapissa säilykkeitä, pastaa, riisiä, näkkäreitä. 5 litran tonkissa ostettu vesi säilyy noin vuoden. Myös fikkari, pattereita ja radio löytyy. ”Generaattoria sähkökatkojen varalle ei ole,

mutta se on ostoslistalla”, Pitkänen kertoo. Hänen oma varautumisensa kuvaa väestönsuojelun järjestelyä: vastuu varautumisesta on kansalaisen. Viranomainen viestii vaarasta, ohjeistaa sen aikana toimimisessa ja vastaa pelastustoitinnasta.

Suojia riittää

Suomessa on noin 50 500 väestönsuojaa, joista Helsingissä 5 500. Kaupungin ylläpitämiä, alueella liikkuville kaupunkilaisille tarkoitettuja kalliosuojia on viitisenkymmentä. Laskennallisesti Helsingissä on suoja 900 000 asukkaalle.

Suojista suurin osa on kiinteistökohtaisia. Ne suojaavat säteilyltä, kaasuilta, sortumilta ja tavanomaisilta aseilta. Suojissa on juokseva vesi, käymälä ja sähköä. Vaikka väestönsuojelu on Suomen lippulaivoja, kiinteistösuojissa on paljon puutteita. ”Ylläpito ja huolto on kiinteistönomistajan vastuulla. Pitkä rauhanaika on ymmärrettävästi vienyt huomion suojien huollosta, joten korjausvelkaa on. Kunnostamisen aika on nyt”, Pitkänen sanoo.

Vaaran hetkellä suojaudutaan ensisijaisesti sisätiloihin, väestönsuojaan siirrytään vain viranomaisen määräyksestä. Esimerkiksi Ukrainassa pommituksista suojautuminen kestää tyypillisesti vain muutamia tunteja. Jos suojautuminen kestää säteilyn tai vaarallisen kaasun takia pitkään, suojauneet jaetaan kolmeen kahdeksan tunnin vuoroon. ”Vuoro lepoa, vuoro vapaa-aikaa ja vuoro suojanhuoltotyötä”, Pitkänen ohjeistaa.

Koira haistaa

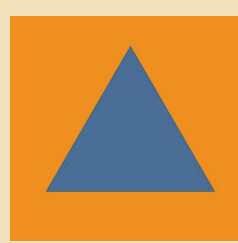
Venäjän hyökkäyssodan aikana ukrainalaiset ovat hyödyntäneet maanalaisia rakenteita päästäkseen suojaan sirpale- ja painevaikutuksilta. Esimerkiksi kellareita, metroasemia ja maantietunneleita on valjastettu väliaikaisiksi väestönsuojiksi.

Pitkänen on kouluttanut rauniopelastusmuodostelmia EU-harjoituksissa. 7-kerroksisen romahtaneen talon tutkimiseen voi mennä viisi päivää. Raunioista pelastamisen aikaikkunana pidetään kolmea vuorokautta.

”Loukkuun jääneen ihmisen on tuotettava ääntä. Sitä voidaan havainnoida myös kuuntelulaittein.” Jos pelastajien apuna on koiria, ne ilmaisevat hiilidioksidin. Mutta tärkein asia on ääni.”

Yks yks kaks

Palomiestäustainen Pitkänen oli mukana Portugalin metsäpalojen sammuustöissä kesäkuussa.

Väestönsuojan kansainvälinen tunnus on sininen kolmio oranssilla pohjalla. Se on syytä osata.

Tee näin

- 1.** Hanki kotivara.
- 2.** Lataa 112-sovellus puhelimeen.
- 3.** Ota #stadibrankkari seurantaan somessa.

”Johtamiseen, tilannekuvan luomiseen ja raportointiin oli yksi järjestelmä. Pelastaja etulinjassa sai mobiililaitteeseen saman tiedon kuin ylin johtokin, ja kentältä pysyi jakamaan kuvia ja videoklippejä johtamisen tueksi. Suomessa on kolme järjestelmää.”

Myös kansalaisviestintä vaatii kehittämistä. Suomessa väestöä varoitetaan monikanavaisesti: radiossa, televisiossa, somessa erityisesti X-palvelussa, sekä ulkona liikkuvia väestöhälyttimin. Ukrainassa ilmavaroitus tulee kännykkäsoftaan.

”112-sovelluksesta kannattaisikin kehittää sisäministeriön ja puolustusvoimien muskeleilla kokonaisvaltainen viestintä- ja hälytysjärjestelmä.”

Pitkäsellä on toinenkin toive. ”Siviilipalvelusta suorittavilla tulisi olla sota-aajan sijoituspaikat julkisissa väestönsuojissa. He olisivat oiva lisä suojien huoltohenkilökuntaan.”

KOE TÄMÄ

MPK:n kalliosuojakoulutuksen ja kalliosuojan esittely **Merihaan kalliosuojassa 24.2. klo 10-18.**

PUHEENVUORO

Tehokas ilmapuolustus on elinehtomme

Venäjän laiton hyökkäyssota muistuttaa kovasti ”edellistä sotaa”, jollaista ei pitänyt enää tulla.

”**V**aikka Ukrainan sodasta voi tehdä monta johtopäätöstä, keskityn nyt vain siviiliyhteiskunnan suojaamiseen ilmaiskuilta.

Toisessa maailmansodassa vastapuolen kansalaisten taistelutahto ja teollisuuden tuotantokyky pyrittiin murtamaan massiivisilla ilmapommituksilla. Venäjä on pyrkinyt jopa pahempaan. Se on iskenyt Ukrainan puolustusteollisuutta sekä liikenne- ja kuljetusinfrastruktuuria vastaan. Välillä on pyritty estämään viljan vienti iskuilla satamiin ja viljavarastoihin. Asutuskeskuksista on yritetty tehdä asumiskelvottomia lamauttamalla maan energiantuotanto- ja siirtoverkot. Lisäksi on tuhottu sairaaloita, hallintorakennuksia ja kouluja. Ajoittamalla iskuja aamuruuhkiin, iskemällä evakuoitikeskuksiin, jopa hautajaisseurueeseen, on pyritty tappamaan mahdollisimman paljon siviilejä.

Venäjällä ei ole suuria pommituskonelenostoja, mutta kyky vaikuttaa ilmasta syvälle selustaan jopa massamaisesti. Aluksi käytettiin

nykyaikaisia ilmasta ja mereltä laukaistavia risteilyohjuksia ja ballistisia ohjuksia, jopa hypersoonisia ohjuksia. Kaluston vähetessä käytetään vanhempaa ohjuskalustoa, jopa meri- ja ilmatorjuntaohjuksia maamaaleihin. Uusimpana keinona ovat Iranin tuella hankitut ja tuotetut lennokit, joilla isketään satojen kilometrien etäisyyksille.

Ilmauhkaan siviiliyhteiskuntaa vastaan pitää siis yhä varautua. Tämä merkitsee ensinnäkin kykyä varoittaa ja suojata väestöä. On kyettävä luomaan tarkka ilmatilannekuva, jonka avulla väestöä voidaan varoittaa uhasta sireeneillä ja nykyaikaisilla mobiilisovelluksilla. Ihmisille pitää olla riittävästi laadukkaita suojatiloja pitkäaikaiseen suojautumiseen. Väestönsuojelu- sekä palo- ja pelastusorganisaatiot pitää olla koulutettu ja varustettu. Koska Venäjä pyrkii kansainvälisten sopimusten vastaisesti iskemään pelastushenkilöstöön, tarvitaan reservit. Kriittisen infrastruktuurin, kuten sähköverkkojen, korjaamiseen pitää olla ammattitaitoista henkilöstöä sekä varaosia. Infran rakentamisessa on huomioitava sen toiminnan jatkuvuus ja suojaaminen asevaikutukselta rakenteellisesti, hajauttamisella ja toimintojen varmentamisella. Ja kansalaiset on koulutettava varautumiseen, suojautumiseen, ensiapuun ja muihin tarvittaviin taitoihin.

Lisäksi pitää olla tehokkaaseen ilma- ja hävittäjätorjuntaan perustuva ilmapuolustus.

Perusta tässäkin on tarkka ilmatilannekuva. Se luodaan aktiivisilla ja passiivisilla sensoreilla, jotta järjestelmä on taistelunkestävä. Ilmatorjunnan laatu ja määrä tulee olla riittävä. Parhaimmilla ilmatorjuntaohjusjärjestelmillä torjutaan jopa ballistisia ja hypersoonisia ohjuksia. Mutta nykypäivän sodassa määräkin on laatua. Venäjä on ampunut yli 4 000 pitkän kantaman ohjusta ja tuhansia lennokkeja Ukrainaan. Tarvitaan siis myös suhteellisen halpoja ohjuksia käytäviä ilmatorjuntajärjestelmiä.

Ilmatorjuntatykit ovat kokeneet Ukrainassa uuden renessanssin. Saksalaisen Gepard-ilmatorjuntapanssarivaunun kaltaisilla aseilla torjutaan lennokkeja kustannustehokkaasti. Muutaman tuhannen euron lennokkeja ei kannata ampua satojen tuhansien arvoisilla ohjuksilla. Tykeillä torjuntaan päästään jo muutamien tuhansien eurojen ammuskulutuksella. Lennokkien torjuntaan on myös elektronisen häirinnän välineitä ja palveluskäyttöön on tulossa laseraseita.

Hävittäjätorjunnalla, etenkin F-35:n kaltaisilla hävittäjillä, voidaan täydentää ilmatilannekuvaa, tuhota risteilyohjuksia ja estää vihollisen ilmavoimien vapaa toiminta oman alueen lähistöllä, mistä ne voisivat käyttää lyhyemmän kantaman täsmäaseita maamaaleihin. F-35 kykenee myös ilmastamaahan-toimintaan, jolla voidaan iskeä syvälle vastustajan

puolelle, ohjuslavetteihin maalla ja merellä.

Tehokas ilmapuolustus on kansakunnan elinehto. Hyökkääjä kykenee vaikuttamaan kauas ja nopeasti ilmoitse. Uhka ei ole välttämättä rynnäköhävittäjä tai pommikone, vaan pitkän kantaman täsmäase, jota voidaan käyttää tarkasti ja massamaisesti.

Ilmapuolustuksemme perusasiat ovat kunnossa, toisin kuin monessa muussa Euroopan maassa. Tehtävää kuitenkin riittää.”

Kansanedustaja, kenraalimajuri (evp.) Pekka Toveri

●●●● ILMAPUOLUSTUKSEN APUNA SAKSALAISIA HÄVITTÄJIÄ. SAKSALAISET AMPUVAT ALAS KAKSI KONETTA JA ILMATORJUNTA PUDOTTAA 1-8 KONETTA ●●●● HELSINGIN SANOMAT 29. HELMIKUUTA: ”YLIOPISTON VANHA PUOLI TUHOUTUNUT TÄYDELLISESTI VIIME POMMITUKSESSA.”

#SUURPOMMITUKSET1944

PÄÄTOIMITTAJA Pete Suhonen **TAITTO** Tietomuotoilutoimisto KRUT, krut.fi **PAINOS** 39 500 kpl **PAINOLAITOS** Suomalainen Lehtipaino Oy, Kajaani **KUSTANTAJA** Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistys ry.

Lähteitä: Ilmatieteen laitoksen säähavaintoarkisto. Ahti Lappi: Ilmavaara – Helsingin ilmapuolustus 1917–1944 (Ilmatorjuntasäätiö, 2013). Ville Jalovaara: Helsinki 1944 – taistelu pääkaupungista (SKS Kirjat, 2023)

MUISTAMISTEN SARJA HELSINGISSÄ HELMIKUUSSA 2024

TERVETULOA!

AVAUS SANOMATALOLLA 6.2.

A. Muistamisten sarjan avaus

- Avaus, puheenjohtaja **Vesa Sundqvist**, *Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistys*
- Veteraanien esittely
- Helsingin kaupungin tervehdys, apulaispormestari **Daniel Sazonov**
- Videositys, jonka keskiössä sodan kokoneiden kertomukset
- Kirjailija, tutkija **Ville Jalovaara** esitelmöi Helsingin suurpommituksista 1944
- Median ja yleisön kysymykset: veteraanit, Ville Jalovaara ja sotahistorioitsija, eversti (evp.) **Ahti Lappi**

Tapahtuma striimataan osoitteessa <https://bit.ly/suurpommitukset1944>.

- Sanomatalon Mediatori (Töölönlahdenkatu 2) klo 17

Santahaminan it-patteri helmikuussa 1944.

LIPUN LUOVUTUS TAIVASKALLIOLLA 11.2.

B. Lipun luovutus

- Pääkaupunkiseudun sotilaspoikien ja pikkulotien perinnekillan lipun luovuttaminen Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistykselle.
- Käpylän Taivaskallio klo 13

SOTILASVALA SENAATINTORILLA 16.2.

C. Sotilasvala ja -vakuutus

- Sotilasvalan vannovat Kaartin jääkäri-rykmentin ja Panssariprikaatin Helsingin ilmatorjuntarykmentin alokkaat

Järjestää: Kaartin jääkäri-rykmentti, Helsingin ilmatorjuntarykmentti ja Ilmatorjuntamuseon perinneosasto

- Senaatintori klo 9–15

TAISTELUPAIKKOIHIN TUTUSTUMINEN LAUTTASAARESSA 16.2.

D. Kalustoesittely ja hernerokkaa

- Koe pommitusten tunnelma Lottalehdossa. Tutustu Sergei-ilmatorjuntakanuunaan ja tuliasemaan, josta ammuttiin jatkosodan viimeiset laukaukset. Kenttäkeittimestä hernerokkaa 5 eurolla, tuotto veteraaneille. Ravintola Paseosta kahvinkorviketta.

- Vattuniemen Veijarivuori klo 15–20

NÄYTTELYT HELMIKUUSSA 2024

J. Olympiastadionin sodan ajan ilmapuolustusjärjestelyt

- Olympiastadionin vierailijakeskus (Paavo Nurmen tie 1)

Valokuvanäyttely kertoo, kuinka Olympiastadion oli osa Helsingin ilmapuolustusta. Avoinna 31.12.2024 asti. Järjestää: Stadion-säätiö, Lottamuseo, Ilmatorjuntamuseo

J. Lottahuone: lottia ja ilmatähystäjiä tornissa

- Olympiastadionin 8. krs (Paavo Nurmen tie 1)

Kuinka lotat ja ilmatähystäjät toimivat toisen maailmansodan aikana stadionin tornissa? Liput opastetulle kierrokselle ennakoon Lippupisteestä: lippu.fi. Avoinna 31.12.2024 asti. Järjestää: Stadion-säätiö, Lottamuseo

A. Helsingin suurpommitukset 1944 -valokuvanäyttely & dioraama Santahaminaan ryhmittyneestä 7. Raskaasta Ilmatorjuntapatterista talviolosuhteissa

- Sanomatalon Käytävägalleria 1.–29.2.

Järjestää: Helsingin Sanomat, Ilmatorjuntamuseo, Lottamuseo, Helsingin kaupunginmuseo, Väestönsuojelumuseo, Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistys

Ilmatorjuntamuseon näyttelyt ovat esillä Digimuseossa helmikuun alusta 2024 digimuseo.fi

Lotilla oli merkittävä rooli ilmapuolustuksessa.

500 kilon neuvostopommi on esillä Sanomatalon Käytävägalleriassa.

23 mm:n ilmatorjuntakanuuna Sergei ampuu. Kanuuna nähtävillä Veijarivuorella.

E. Yleisöluennot

- Ahti Lappi ja Maanpuolustuskoulutus MPK:n koulutuspäällikkö Marko Honkanen luennoivat Helsingin suurpommituksista 1944 ja ilmapuolustuksen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

- Ravintola Blue Peter (Vattuniemen puistotie 1) klo 16, 17.30, 19

E. Kalustoesittely

- Näe moderni ITO12, NASAMS II FIN -ilmatorjuntaohjusjärjestelmä sekä maalinosoitustutka MOSTKA87M ja SISU GTP

- Ravintola Blue Peter klo 16–20

Lauttasaaren tapahtumat järjestää: Ilmatorjuntasäätiö, Maanpuolustuskoulutus MPK, Kaartin jääkäri-rykmentti, Helsingin ilmatorjuntarykmentti, Lauttasaari-Seura, Väapelikilta, Lauttasaaren martat, Lauttasaaren partiolaiset

VÄESTÖNSUOJELU ENNEN & NYT 24.2.

F. Sodan- ja nykyajan väestönsuojelujärjestelyt

- Väestönsuojelumuseossa (Siltavuorenranta 14) räätälöidyt museokierrokset klo 10–18

Järjestää: Helsingin väestönsuojeluyhdistys

G. Tietoisikut

- Merihaan kalliosuoja (Sörnäisten rantatie 6a) klo 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17

Järjestää: Helsingin kaupungin pelastuslaitos

G. MPK:n kalliosuojakoulutuksen ja kalliosuojan esittely

- Merihaan kalliosuoja klo 10–18

Järjestää: Maanpuolustuskoulutus MPK:n vapaaehtoiset kalliosuojakouluttajat

H. Kalustoesittely ja hernerokkaa

Tutustu vapaapalokuntien toimintaan, kenttäkeittimestä hernerokkaa 5 eurolla. Tuotto veteraaneille.

- Hakaniementori klo 10–18

Järjestää: Sotien 1939–1945 pääkaupunkiseudun perinneyhdistys, Väapelikilta ja Helsingin kaupungin pelastuslaitos

I. Helsingin yliopiston päärakennus pommituksissa 27.2.

Pommituksen jälkeen pääsee tutustumaan opastetulla kierroksella klo 15–16.

- Kokoontuminen Senaatintorin puolen aulassa os. Unioninkatu 34

Järjestää: Helsingin yliopiston Tiedemuseo Liekki

Tapahtumien lisätiedot löydät verkosta sotiemmeperinne.fi

Seuraa somessa   #suurpommitukset1944

Veteraanien perinne elää.

Tammenlehvän
Perinneyhdistys

www.sotiemmeperinne.fi

OP Uusimaa

Helsinki

LOTTA
SVÄRD
SÄÄTIÖ